MATJAŽ ZUPANČIČ

PESMI ŽIVIH MRTVECEV

PREDSEDNIK:
Ponavljam, ZADEVA je DELIKATNA. ČIM manj VPLETENIH, TEM BOLJE.

KOPRODUKCIJA

prešernovo gledališče kranj

Slovensko Ljudsko Gledališče Celje

PREMIERI
16. 9. 2017 v PG KRANJ
29. 9. 2017 v SLG CELJE

ALI VESTE, KOLIKO RAZNORAZNIH KOMISIJ TRENUTNO DELUJE V DRŽAVNEM ZBORU in kaj RAZISKUJEJO? VAS ZANIMA, ZAKAJ svojega DELA SKORAJ NIKOLI NE DOKONČAJO?

MATJAŽ ZUPANČIČ

PESMI ŽIVIH MRTVECEV

Krstna uprizoritev

Koprodukcija PG Kranj in SLG Celje

Premiera v PG Kranj 16. septembra 2017

Premiera v SLG Celje 29. septembra 2017

Režiser
Matjaž Zupančič

Dramaturginja
Alja Predan

Scenograf
Alen Ožbolt

Kostumografka
Bjanka Adžić Ursulov

Avtor videa
Marko Naberšnik

Glasbeni opremljevalec in oblikovalec zvoka
Vanja Novak

Lektor
Jože Volk

Oblikovalec maske
Matej Pajntar

Oblikovalec svetlobe
Bojan Hudernik

Igrajo

Jožef Predsednik, predsednik
Peter Musevski

Benjamin Kozinski, izvedenec za strokovna vprašanja
Aljoša Koltak

Dr. Jan Pedlbuš, izvedenec za strokovna vprašanja
Renato Jenček

Roza Pavlova, politična delegatka
Lučka Počkaj

Tristan Komobran, politični delegat
Igor Žužek

Referent
Aljoša Ternovšek

Tajnica
Vesna Pernarčič

Pacient, v začetku truplo
Blaž Setnikar

Tehnično osebje SLG Celje

Vodja predstave
Anže Čater

Šepetalka
Simona Krošl

Lučni mojster
Jernej Repinšek

Tonski mojster
Drago Radaković

Rekviziterja
Roman Grdina, Manja Vadla

Dežurni tehnike
Simon Koštric

Frizerki
Marjana Sumrak, Andreja Veselak Pavlič

Garderoberki
Melita Trojar, Mojca Panič

Odrski mojster
Gregor Prah

Tehnična vodja
Miran Pilko, Miha Peperko

Tehnično osebje PG Kranj

Tehnični vodja
mag. Igor Berginc

Inspicient in rekviziter
Ciril Roblek

Šepetalka
Judita Polak

Lučni mojster
Bojan Hudernik

Tonski mojster
Robert Obed

Frizer in masker
Matej Pajntar

Garderoberka
Bojana Fornazarič

Odrski tehniki
Robert Rajgelj, Simon Markelj, Boštjan Marčun, Jošt Cvikl in
Marko Kranjc Kamberov

↗ Vesna Pernarčič

Utemeljitev nominacije za nagrado Slavka Gruma leta 2015

Strokovna žirija za **Grumovo nagrado** 45. Tedna slovenske drame je v obrazložitvi nominacije **Pesmi živih mrtvecev** zapisala:

»Igra *Pesmi živih mrtvecev* prinaša jedko in sarkastično, a žal tudi zelo natančno podobo današnjega sveta. V njej smo priča sestanku »strokovno-politične« komisije, ki se je zbrala, da bi preučila nenavaden, že kar absurden incident. A namesto da bi se komisija spopadla s samim problemom, se izmika, izgublja v proceduralnih vprašanjih, išče rešitev v protokolu in procesni zakonodaji, podleže osebnim preferencam in muham ter v skorajda perverznem ukvarjanju s seboj popolnoma pozabi na svojo nalogo. In medtem ko ta in verjetno številne podobne komisije v institucijah sestankujejo, se ljudje zunaj, čedalje bolj nemočni v vsakdanjem spopadanju s konkretnimi materialnimi, zdravstvenimi in najrazličnejšimi drugimi težavami, spreminjajo v nekakšne žive mrtvece. Gon po preživetju imenujejo optimizem in sploh ne opazijo, da pravzaprav ne živijo več. Igra je spretno izpisana in izjemno duhovita, a njen črni humor se izzivalno preliva v pretresljivo podobo globoko razcepljenega sveta, v katerem »komisije« nikoli ničesar ne rešijo, življenje tistih, za katere so zadolžene, pa se ob vsej brezbrižnosti in krutosti neizprosno izteka.«

Matjaž Zupančič

Matjaž Zupančič je avtor, ki se vztrajno in nezadržno bliža nazivu slovenskega dramskega klasika. Njegov opus, piše drame in romane, je impozanten, zbirka Grumovih nagrad, ki jih je prejel za najboljša slovenska dramska besedila, pa rekordna. Nominacij in vseh drugih nagrad ter priznanj niti ne naštevamo. Sodi med tiste redke slovenske dramatike, ki ga igrajo po vsem svetu. In to že vrsto let. Zato lahko mirne duše zapišemo, da sodi tudi med vodilne mednarodne promotorje slovenske dramatike.

Ob svojem pisateljskem delu je tudi uveljavljen gledališki režiser in nenazadnje že dolga leta predan pedagog na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo. Krstna uprizoritev slovenskega dramskega besedila je nekdaj veljala za gledališki praznik. Danes v gledališču raje praznujemo kaj drugega ali pa, zavoljo preobilice dela, sploh ne praznujemo. A vendar je to dogodek, mimo katerega ne moremo kar tako. Čeprav kot dvojni avtor Matjaž ni bil navdušen nad zamislijo, da bi se razkril še v vlogi sogovornika v daljšem intervjuju, smo si kljub temu dovolili, da ga tik po začetku študija le podrezamo za nekaj kratkih misli, ki bi bralca utegnile zanimati.

Znano je, da se v svoji dramatiki rad spomniš drugih literarnih in nemalokrat tudi filmskih referenc. Lahko razkriješ, kdo vse te je navdihnil tokrat, pri *Pesmih živih mrtvecev*?

V naši drami gre za izredno sejo Komisije, ki mora obravnavati neobičajen in nerazumljiv dogodek. Sestanek, ki ga sicer organizira politika, se iz logističnih razlogov odvija v prostorih bivše bolnice oziroma sodne medicine. Že iz tega je najbrž razvidno, da je referenčni prostor *Pesmi živih mrtvecev* precej raznovrsten in vključuje tako literaturo kot film.

Kaj je bil neposreden povod za nastanek te igre?

Neposreden povod je bila zgodba vstajniškega gibanja oziroma reakcija takratne vladajoče politike, ki je množice demonstrantov označila za zombije. To oznako naša drama vzame resno in prešije prostor političnega z elementi fantastike in črne komedije. Politika, eksistenca, transcendenca. Tako nekako.

Vstajništvo je pokopano. Nekateri vstajniki so bolj ali manj uspešno na oblasti, drugi v opoziciji, tretji v anonimnosti. Se ti zdi, da je čas za nov revolt? Je sploh možen? Smiseln? Kateri so razlogi za apatijo? Apokaliptičnost, zdolgočasenost, virtualnost, preobilje?

Če na vstajniško gibanje gledamo skozi njegovo utopično dimenzijo, se vsa zgodba tudi tokrat ni mogla končati drugače v trenutku, ko je nasedla na trda tla družbene in politične realnosti. Vprašanje, ki se postavlja, je naslednje.

Če je utopija žanr, v tem primeru podoba s srečnim koncem, kaj ima potem skupnega z redefiniranjem družbenih praks? Po moje zelo veliko, saj odpira vrata ven iz zatohlega in samoumevnega. In ta vrata so še vedno priprta — kljub stvarem, ki jih naštevaš.

Hm, poigravanje z utopijo je Matjažu ljubo in domače. Je pač človek, ki postaja klasik. Torej upa in verjame. In mi z njim. Nenazadnje, kdo lahko oporeka trditvi, da je utopija žanr in to tak, ki se konča srečno?

A. P.

↖ Blaž Setnikar

↖ Aljoša Koltak, Igor Žužek, Blaž Setnikar, Peter Musevski, Aljoša Ternovšek, Lučka Počkaj in Vesna Pernarčič

Alja Predan

Utopija kot žanr

Drama *Pesmi živih mrtvecev* se je leta 2015 na Tednu slovenske drame uvrstila med pet najboljših slovenskih dramskih besedil.

Kot je pojasnil avtor v uvodu v Gledališki list, je bil neposreden povod za njen nastanek vstajniško gibanje leta 2012. Tedanja oblast je skovala zanimiv konstrukt, češ da so vstajo zanetili zombiji, se pravi živi mrliči. S tem je naredila precej drzen filozofski luping, saj je izenačila domnevno politično smrt z biološko smrtjo in s tem postavila pod vprašaj eksistenco kot tako. Seveda je v tem manevru sama potegnila kratko in se v končni posledici eksistenčno samoumorila, zombiji pa so preživeli.

O Zupančiču

Matjaž Zupančič se v večini svojih iger dotika širših družbenih pojavov, manj ga zanimajo medčloveški, medspolni ali medgeneracijski problemi (tudi seveda, denimo *Igra s pari*), toda zvečine mu je bližje širši kontekst, družbeni ali politični pojavi, ki nam grenijo življenje, katerih ujetniki smo in ki so prignani do ekstremnih neumnosti in absurdov, a smo se nanje navadili in jih dojemamo kot samoumevne.

O takih rečeh in na podoben način govorijo drame *Vladimir, Goli pianist, Razred, Hodnik, Shocking Shopping* itd. Gre evidentno za družbeno angažiranega avtorja, ki pa ne govori z jezikom tradicionalnega agitpropa, kot ga je pred stoletjem začel Piscator in ga danes nadaljuje, denimo, Frljić. Njegova dramatika niti ni groteskno absurdna, kakršna je Ionescova, ne politično kabaretna po Brechtovem vzoru, temveč je tematsko bližje Kafki, po načinu pisave pa Haroldu Pinterju, saj ga nanj vežejo rafinirana avtorska distanca, razvejan podtekst in smisel za humor. Ne slovenski – če ta seveda sploh obstaja – ampak montipajtonovski, če ponovim še enkrat. Avtor svoje igre tudi podnaslavlja kot absurdne komedije, črne komedije itd. Gre za pretanjen humor, ki je velikokrat tudi referenčen, saj črpa zlasti iz literarne, pa tudi filmske zakladnice, in je, da bi ga v celoti dojeli, treba poznati njegov izvirnik. Zato je smeh v dvorani precej nepredvidljiv. Zupančičev humor zajema vse ravni: od besedne (*dajte medicini, kar je medicinskega, in komisiji, kar je komisijskega* ali *beseda ni konj, je pa konj beseda*; *delajmo se, kot da delamo* itd.) prek tematske, karakterne in včasih celo situacijske. Njegove igre so, kot so zapisali že pred mano, vesele igre o žalostnih rečeh.

Zanimivo je avtorjevo poigravanje z naslovi. Velikokrat nas spominjajo na nekaj drugega ali pa so izpeljani od nekod drugod. Seveda ne gre le za citatnost kot tako, med citiranim izvirnikom in novim izvirnim delom lahko zmerom najdemo tudi določene sorodstvene vezi. Ob naslovu *Reklame, seks in požrtije* nam zazveni znani komad *Sex & Drugs & Rock & Roll* Iana Duryja iz sedemdesetih ali kasnejši istoimenski film, *Shocking Shopping* se navezuje na kultno Ravenhillovo igro *Shopping and Fucking*, *Bolje tič v roki kot tat na strehi* parafrazira slovenski pregovor »bolje vrabec v roki kot golob na strehi« in nenazadnje nas tudi naslov *Pesmi živih mrtvecev* nehote spomni na kultni film *Društvo mrtvih pesnikov*. Podobno kot je v filmu moč zaslediti kritiko šolskega sistema, ki svojo uspešnost gradi na nizanju dejstev, je tudi naša igra kritika birokratskega sistema, ki svojo uspešnost potrjuje na paragrafarstvu.

In če film govori o čarobnosti poezije in širjenju svobodnega duha, igra govori o čudežu eksistence, empatiji in utopiji.

Druga avtorjeva stalnica je izbor imen dramskih oseb. Nekatera so kakopak nevtralna, a določena so izrazito domišljena in poiskana in so pomenski označevalci dramskih oseb. Goli pianist se piše Adamovič (Adamov sin), Škodlarič in Vrhovrc v isti igri nastopata kot glavna negativca, Jožef Kotnik v *Shocking Shoppingu* nas spomni na Jozefa K. iz Kafkovega *Procesa*, režiser v *Vorkšopu na Moljera* se pomenljivo piše Simon Luzer in tako naprej. Podobno je tudi v naši igri. Politična predstavnika Tristan Komobran in Roza Pavlova že s svojimi imeni sporočata, katero politično opcijo zastopata, predsednik komisije pa tako ne more biti nihče drug, kakor nekdo, ki se piše Predsednik.

Situacija ranljivega posameznika zoper dehumanizirano večino je prav tako pogosta avtorjeva razpostava. Recimo, Jožef Kotnik – jubilejni konzument v igri *Shocking Shopping*, ki vstopi v kolesje korporacije, Adamovič, novi najemnik v stari hišni skupnosti, v *Golem pianistu*, edini kandidat, ki se prijavi na seminar, v *Razredu* itd. In pri nas: truplo ali pacient v kolesju kolektivnega telesa, famozne komisije.

No, tudi trupla so avtorjeva poslastica, nenazadnje je eno svojih zgodnjih iger celo naslovil *Slastni mrlič*, pa tudi sicer se rad poigrava s tako imenovano transcendenco in na duhovit način problematizira večno vprašanje o biti in ne biti.

O Pesmih

Na odprtju novega nakupovalnega centra se je kljub izjemnim varnostnim ukrepom pripetil incident. Nekomu se je posrečilo pritihotapiti

Pesmi živih mrtvecev je brutalno konkretna in povsem absurdna, a tudi poetična igra, ki razgalja norosti birokratizma današnje družbe in obenem lucidno spodmika še zadnji absolutni temelj, to je človekov dejanski obstoj.

do prerezovalcev slavnostne vrvice in predstavniku tuje delegacije odgrizniti uho. Nerodnost je v tem, da je domnevni storilec v času dejanja veljal za potrjeno mrtvega. Takojšnja reakcija sistema je seveda znana – ustanovitev komisije, ki bo raziskala primer. Uravnotežene komisije, kajpak, politično in strokovno uravnotežene. In začne se mlatenje prazne slame. Vrtiljak absurdov se sprevrže v medsebojna obračunavanja, corpus delicti v času proceduralnih postopkov in protokolarnih procedur celo oživi in spet umre, komisija pa seveda ne pride do nikakršne ugotovitve.

Asociacije, ki se nam porodijo ob branju naše igre, so Smoletovi *Zlati čeveljčki*, pa igra *Dvanajst jeznih mož* Reginalda Rosea ali film *Vsiljivci*, ki vsak na svoj način bodisi formalno ali tematsko odzvanjajo tudi v *Pesmih živih mrtvecev*.

Igra nima dejanj, ne prizorov, teče v enem zamahu, čas je sklenjen, brez elips, opraviti imamo s klasično enotnostjo kraja, časa in dejanja. Prostor je zaprt, nenavaden, saj je lahko, kot na začetku pove avtor, dvorana v bolnišnici ali sodnomedicinski stavbi, lahko je sejna soba, soba za zadnjo večerjo itd. Vanj vstopa in izstopa le pacient. Brezimni

↖ Renato Jenček, Aljoša Koltak, Peter Musevski, Igor Žužek, Aljoša Ternovšek, Lučka Počkaj, Vesna Pernarčič in Blaž Setnikar

Hiperregulacija in prenormiranost gresta v korak z rastočo družbeno represivnostjo. Ta samo sebe upravičuje prav na podlagi legalizma, s čimer je začaran krog sklenjen.

lik, lik brez identitete, ki v svoji splošnosti izstopa iz kalupa, saj kaže svojo človečnost. Ta brezizhoden, klavstrofoben, neljubezniv, tako imenovan multifunkcionalen prostor, ta kafkovski »mrzli prostor sveta«, je v mnogočem emblematičen za avtorja. Spomnimo se prostora v *Hodniku*, pa stanovanja v *Vladimirju*, izpraševalnice v *Razredu*, gledališkega odra v *Vorkšopu na Moljera*, nakupovalnega središča v *Shocking Shopping* itd.

Zupančič v svojih dramah tako rekoč zmerom izpisuje zgodbo. Jasno je, da je zgodba s svojimi osnovnimi dramskimi značilnostmi še zmerom najboljša vaba. Celoten monolit postmodernistične dekonstrukcije, avtoreferencialnosti, intertekstualnosti itd., ki mu že nekaj časa sledimo tudi na slovenskih odrih, vendarle poteka vzporedno s klasično dramsko zgodbo, z zapletom, razpletom in dramskimi osebami. Najbrž tudi zato, ker je, kot pravi avtor, »zgodba najkrajša razdalja med človekom in resnico«.

Pesmi živih mrtvecev je brutalno konkretna in povsem absurdna, a tudi poetična igra, ki razgalja norosti birokratizma današnje družbe in obenem lucidno spodmika še zadnji absolutni temelj, to je človekov dejanski obstoj. A pri tem početju ni niti malo pesimistična ali distopična, nasprotno, prav v tem »iz sklepa izpahnjenem« in z vseprisotnim velikim bratom napolnjenem svetu trepeta brlivka na koncu tunela.

O birokratizmu

Kaj je birokratizem? Birokratizem je sistem v upravi, v katerem dominira formalizem in slepo sledenje predpisom brez občutka za njihov smisel in ne glede na resnične potrebe v konkretni situaciji. Birokratizem je posledica nehumanega podrejanja človeških zahtev državnemu in upravnemu aparatu s strani uradnikov, se pravi birokracije. Marx je birokracijo opisal kot »državno zavest«, »državno moč«, »splošni interes«, ki ga birokracija pripisuje sama sebi.

Birokracija ceni samo sebe kot zadnji, skrajni cilj države. Ker svoje »formalne« cilje pretvarja v svojo vsebino, je povsod v navzkrižju z »resničnimi« cilji. Prisiljena je formalnost predstavljati za vsebino in vsebino za formalnost. Cilji države postajajo cilji birokracije ali pa se birokratski cilji spreminjajo v cilje države. Birokracija je krog, ki ga nihče ne more zapustiti. Njena hierarhija je hierarhija znanja. Vrhovi se zanašajo na nižje ravni na področjih posameznih znanj, nižje ravni pa vrhovom zaupajo vse, kar je splošnega, in se na tak način medsebojno ujemajo. Birokracija je imaginarna država, vzporedna resnični državi, je duhovnost države.[1]

Slovenija se je osamosvojila z nekaj več kot tisoč zakoni in podzakonskimi akti. Danes, po 26 letih, jih imamo več kot dvajset tisoč!!! Hiperregulacija in prenormiranost gresta v korak z rastočo družbeno represivnostjo. Ta samo sebe upravičuje prav na podlagi legalizma, s čimer je začaran krog sklenjen. Birokracija dobi krila, absurd pa pospeške.

[1] https://sl.wikipedia.org/wiki/Birokracija#cite_note-1

Tako pridemo do primera, ko nekomu, ki ne plača nekaj evrov svojih obveznosti, zaplenijo in prodajo celotno premoženje, drugemu, ki ne plačuje milijonskih davščin, ali poseduje premoženje nedokazanega izvora, pa delijo odpustke po tekočem traku. Prav zdaj, ko to pišem, berem enega duhovitejših tovrstnih absurdov: ker poštar ni mogel vročiti pravnomočne sodbe zaradi premajhnega poštnega nabiralnika, se zdaj pričkata sodstvo in pošta, ali ima obsojenec dovolj oziroma primerno velikega. Nabiralnik kakopak. Ali druga neumnost: če hotelir ob prijavi gosta v računalnik ni vnesel šumevcev, česar mu sicer veljavni in delujoči informacijski sistem ne omogoča, ga lahko doleti več tisoč evrska globa.

Birokracija v bistvu funkcionira kot zaprta korporacija in deluje zoper javno mnenje in zdravo pamet. Zanjo je značilno tudi, da ne priznava nepredvidljivega, to pomeni, da ukinja ali ubija izmislek, iznajdljivost, improvizacijo, v končni posledici tudi ustvarjalnost. Birokracija je v svoji vsemogočnosti izumila svoj jezik. Naša igra ga je prepolna: proces, procesna zakonodaja, postopek, procedura, protokol, razprava, preiskava, obravnava, zadeva, kršitev, pravilnik, zapisnik, opis del in nalog, prepustnica, mandat, interes, teorija zarote, ločeno mnenje, ustavnopravna kategorija in tako naprej.

Poplava zakonov, predpisov in drugih aktov rezultira v dvojem: v netransparentnosti in neodgovornosti.

O absurdu

Do absurda birokracije neizogibno pride, ker bolj ko se odgovornost drobi, bolj netransparentno postaja vse skupaj, več je možnosti za nesmisle. V naši igri je absurdno tako rekoč vse: akt terorističnega dejanja – odgriznjeno uho, mrlič kot potencialni terorist, samo dejstvo, da se zaradi tega sploh skliče komisija. Saj, kot je rekel že Churchill: »Če problema nočeš rešiti, ustanovi komisijo.« Da je komisija politično in strokovno uravnotežena, je najbrž eden od vrhuncev norosti, ki smo ji priča v vsakodnevnih medijih.

Absurdnost pa seveda ni samo domet predstavnikov sistema, kaže se tudi na drugi strani, kot absurd same eksistence: terorist = zombi = pacient = človek = problem. Legitimno se odpre vprašanje, kdo je v tej razpostavi živ in kdo mrtev. Je mrtev pacient ali je mrtva komisija? Celo predstavnik ezoterične stroke se naravnost vpraša: ali mi v resnici obstajamo? Poigravanje z vprašanjem transcendence se skozi igro pretaka prefinjeno, humorno, nepretenciozno. Če je Kafka v svojem dnevniku resignirano konstatiral, da je »svet izgubil vso toplino, človek pa postal v sodobni družbi nekako abstraktno bitje brez žara, brez pravega življenja«, Zupančič ni črnogled. Njegov pacient je, dasiravno brez perspektive in brez vseh možnosti, večni optimist.[2] Nemara upanje zanj glede na empirične izkušnje zgodovine še zmerom je. Ta poetična, pravzaprav utopična nit se imenitno suka skozi absurde papirnate pameti.

Mimo osrednjih tem se igra duhovito dotika še vprašanj seksizma, odnosa do istospolnih, travestije, skrivnih obsesij z orožjem, bolj ali manj legitimnih utaj davkov in tako naprej. Vsega tistega, kar pesti čas brez vrednot, svet brez temelja. Aktualnejša, kot je, bi težko bila.

[2] Jože Udovič, *Franz Kafka*, spremna beseda k romanu *Proces*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1962, str. 254.

↖ Renato Jenček, Peter Musevski, Aljoša Koltak, Blaž Setnikar, Igor Žužek, Aljoša Ternovšek in Vesna Pernarčič

Tjaša Mislej

Ko živi mrtveci vstanejo

Vstanite, v suženjstvo zakleti! *(Internacionala)*

Zupančičeva drama *Pesmi živih mrtvecev* je bila leta 2015 nominirana za nagrado Slavka Gruma za najboljše dramsko besedilo. Žirija je v utemeljitvi nominacije zapisala, da igra prinaša jedko in sarkastično podobo sveta, v katerem politično nastavljene komisije v institucijah sestankujejo, ljudje zunaj pa se čedalje bolj nemočni v vsakdanjem spopadanju s socialnimi težavami spreminjajo v nekakšne žive mrtvece. Dogajanje je postavljeno v zaprt prostor, ki spominja na bivšo bolnico ali prostore sodne medicine, kjer se zberejo člani posebne državne komisije, ki mora proučiti javni incident, ki je na meji razumljivega in mogočega. Zgodilo se je namreč, da je napadalec visokemu gostu na otvoritvi novega nakupovalnega središča odgriznil kos ušesa. Pri tem je pomenljivo, da je napadalec prišel iz bližnje mrtvašnice, da je bil v času napada že potrjeno mrtev in da je bil napadeni gost ugleden mednarodni akter finančnega kapitalizma.

Politično prizorišče v Sloveniji so v letih 2012 in 2013 razburkale spontane ljudske vstaje proti koruptivnim oblastem in nepravičnemu politično-ekonomskemu sistemu. Vstajniki so od oblastnikov zahtevali alternativo razčlovečenemu finančnemu kapitalizmu, ki tiste na dnu prehranjevalne verige spreminja v žive mrliče. Zupančič se je v svojem tekstu odzval na aktualno družbeno dogajanje. Člani komisije, ki naj bi med preiskavo delovali strokovno in politično odgovorno, so prikazani s pomočjo ironije in sarkazma. Hitro se izkaže, da je delo komisije jalovo, saj njeni člani zaradi pomanjkanja etičnosti in osebne integritete niso sposobni opravljati svoje funkcije. Zupančičevo igro lahko razumemo kot metaforo za neučinkovitost zbirokratiziranega (kvazi)demokratičnega sistema, ki deluje kot podaljšek in podpornik neoliberalnega kapitalizma. Posameznik je ujet v spone sistema in sam težko najde alternativne možnosti. Medtem ko se politično nastavljene komisije vrtijo v začaranem krogu birokracije, prepirov, in političnih mahinacij, propadajo življenja najšibkejših, ki jih sistem ne zna in noče zaščititi.

»Vsi ste gotovi!«

Najbolj množični ljudski protesti v zgodovini samostojne Slovenije so se začeli v Mariboru in se od tam razširili še v prestolnico in druga mesta. Zbiranje ljudi je bilo spontano in anonimno organizirano prek družabnih omrežij. Glavna vzroka za vstaje sta bila predvsem nezadovoljstvo s korupcijo in nepotizmom v lokalni politiki in gospodarstvu ter slabšanje socialnih razmer. Hkrati so protestniki zahtevali konec diktature finančnega kapitala. Leta 2008 se je s pokom ameriškega nepremičninskega balona začela globalna finančna kriza. Njene posledice so zajele svetovno ekonomijo in tudi pri nas so se pokazale vse pretekle napake, na katerih je temeljila zgolj navidezna gospodarska rast. V letih pred začetkom krize se je razmahnila koruptivna praksa lastninjenja in uničevanja podjetij, bančne mahinacije s slabimi krediti, neučinkovito sodstvo in tiho sodelovanje politike. Ko je postalo očitno, da je s političnim in ekonomskim sistemom nekaj hudo narobe, takratna oblast ni hotela

Zupančičevo igro lahko razumemo kot metaforo za neučinkovitost zbirokratiziranega (kvazi)demokratičnega sistema, ki deluje kot podaljšek in podpornik neoliberalnega kapitalizma.

prevzeti odgovornosti, temveč je za dežurnega krivca postavila »predrag« javni sektor ter se po zgledu drugih evropskih držav zatekla k politiki zategovanja pasov. Vladajoča SDS je na svojem uradnem profilu Twitter protestnike označila za zombije. Z aretacijami in nasilnim nadzorom policije je oblastem uspelo omejiti protestnike. A vendar se je pokazalo, da politiki niso nedotakljivi. Zgodil se je sestop vlade. Hkrati sta se v javnosti odprla široko polje za diskusije o družbenih spremembah in dvom v prevladujočo neoliberalno ideologijo.

Simona Zavratnik in Iztok Šori v svojem članku (2016: 13–32) analizirata vstajniško gibanje v Sloveniji leta 2012 in 2013, njegove sprožilce in razloge za postopno ugašanje ter strategije oblasti za pasiviziranje jeznih množic. Globalni ekonomski zlom je prinesel vsiljen prenos bančnih dolgov na družbena pleča, varčevalne ukrepe in dodatno razgradnjo socialne države. V Mariboru je imel županov netransparentni posel z radarji velik motivacijski naboj za vstaje, hkrati pa se je problem korupcije političnih elit zapisal kot ena temeljnih zahtev protestnikov (prav tam: 15). Oblast se je na proteste odzvala z uporabo represije in poskusom kriminalizacije protestnikov. Zavratnik in Šori (prav tam: 16) opozarjata, da je kriminalizacija protestov postala udomačena norma sistema in se širi iz polja sankcioniranja samih protestniških dogodkov v polje vsakdanjega življenja tako v Sloveniji kot drugod po svetu.

Represivni aparat izbruhe socialnega nezadovoljstva potiska na področje kriminalizacije in tako ohranja obstoječe družbeno stanje, ki je stanje neenakosti (prav tam). Pri tem so ključni trije procesi povečanega sistemskega nadzora državljanov: kriminalizacija protestov in omejevanje javnega izražanja, policijski nadzor, ograje pred parlamentom in rezalna žica na zunanji meji ter birokratski protokoli organizacije protestov. Zavratnik in Šori (prav tam: 17) menita, da je način, kako neoliberalna država predpisuje in v svoje delovanje vključuje proteste, vse bolj podoben drugim množičnim športnim in zabavnim dogodkom.

(Ne)možnosti političnega upora danes

Pozitiven izkupiček vstaj je gotovo odpiranje javnega prostora za kritiko neoliberalne ideologije. Leta 2014 smo prvič v zgodovini samostojne države v parlament dobili protikapitalistično stranko Združena levica. A ZL je manjša stranka v opoziciji in njena moč je zelo omejena. Ideologija neoliberalizma je v polnem razmahu. Najvišja kasta upravljalcev in lastnikov kapitala si še vedno nebrzdano jemlje pravico do nesorazmerno ogromnega deleža svetovnega bogastva in družbenih dobrin. Zavratnik in Šori ugotavljata, da so bile vstaje z vidika naslavljanja in kritiziranja neoliberalnih politik neuspešne, saj nobena od zahtev kasneje ni bila uresničena v praksi niti vstaje niso uspele ubraniti že priborjenih socialnih pravic. (Zavratnik, Šori 2016: 18)

Sociolog Marko Kržan meni, da večina novih obrazov, ki so prišli po vstajah na slovensko politično prizorišče, ni imela namena spreminjati samega sistema, temveč se zgolj vključiti v obstoječe strukture oblasti. Če hočejo posamezniki ustvarjati aktivno politiko in doseči dejanske spremembe, se morajo med seboj povezovati. Po njegovem je povezovanje prek družabnih omrežij šele prvi korak, ki mu mora slediti politično organiziranje na dolgi rok prek srečevanj in izmenjave stališč (Dekleva, 2017). Miha Blažič N'Toko se strinja, da se lahko s pomočjo družabnih omrežij na ulici hitro zbere velika množica protestnikov, ki vsi zahtevajo spremembe. Zaplete pa se pri vprašanju, kako naprej in kakšne spremembe si želimo. Hkrati Blažič opozarja, da splet in mediji ustvarjajo vtis, da je naš glas lahko slišan in da ima tudi neko realno moč. A do sistemskih sprememb prihaja drugače. Sam glas posameznika ni dovolj. Treba se je vztrajno politično organizirati in med seboj povezovati. (prav tam)

↖ Lučka Počkaj, Igor Žužek, Blaž Setnikar in Peter Musevski

Institucionalna gledališča bi po mojem mnenju morala s svojo repertoarno politiko skrbeti za aktualno družbeno kritičnost, kljubovati neoliberalni logiki prekarizacije mladih kulturnih delavcev in razbijati uveljavljene centre moči znotraj obstoječe kulturne hierarhije.

Franco Berardi evropsko politično-ekonomsko krizo imenuje vojna, ki jo finančni sistem bojuje proti družbenemu življenju (Berardi 2016: 65). Po njegovem neoliberalna agresija uničuje Evropsko unijo vse od konca 70. let. Družbena solidarnost upada in vsi postajamo kapitalistični tekmeci drug drugega. Namesto solidarnosti je glavna oblika razmerja med delavci konkurenca in boj za plačilo. Berardi (prav tam: 67) trdi, da je glavni učinek finančne krize prerazporeditev sredstev iz družbene ekonomije v bančni sistem, in opozarja, da se spreminja sama dinamika akumulacije kapitala: nekoč je temeljila na produkciji in menjavi nečesa konkretnega in koristnega, danes pa na cirkulaciji nekoristnih monetarnih znakov. Denar sam ustvarja več denarja brez slehernega produktivnega posredovanja. To, da se v premiku od denarja k denarju ustvari več denarja, je glavna skrivnost finančnega kapitalizma. Berardi je radikalno kritičen: skrivnost finančne akumulacije je privatizacija skupnih dobrin in oplenitev javnih sredstev (prav tam). Po globalnem finančnem zlomu so se ustvarila številna protestna gibanja, ki so želela ustaviti finančno agresijo. Duh gibanja Occupy se je iz New Yorka razširil po vsem svetu. Berardi ugotavlja, da se kljub mobilizaciji ogromnega števila protestnikov v evropski politiki ni spremenilo prav nič.

Po njegovem obstajata dva vzroka za nemoč gibanja Occupy. Prvi je prekarnost dela in šibkost, ki so ji izpostavljeni prekarni delavci. Drugi pa je nematerialna sestava finančne moči. Protestniki so zasedli trge, stavbe, urbane prostore, a finančna moč je ostala izven fizičnega dosega, saj biva v semiotičnem kibernetskem prostoru. (prav tam: 71, 72)

Kljub relativni neuspešnosti vstajniških gibanj je zelo pomembno, da se v javnem prostoru širi kritika neoliberalne ideologije, da posamezniki ohranijo protestni duh in da se človeška zavest pripravlja na bodoče proteste, ki bodo morda nastopili v neki novi fizični obliki, učinkovitejši v boju proti diktaturi razčlovečenega finančnega kapitalizma. Za konec še misel o slovenskem gledališkem prostoru. Institucionalna gledališča bi po mojem mnenju morala s svojo repertoarno politiko skrbeti za aktualno družbeno kritičnost, kljubovati neoliberalni logiki prekarizacije mladih kulturnih delavcev in razbijati uveljavljene centre moči znotraj obstoječe kulturne hierarhije. V kolikšni meri gledališkim hišam z letošnjo repertoarno napovedjo to uspeva ali ne, je vprašanje, ki ga na tem mestu puščam v razmislek bralcem.

Viri in literatura

Franco BERARDI — BIFO, 2016: *Kognitarci in semiokapital*. Ljubljana: Maska.

Goran DEKLEVA, 2017: *Čemu se upirati danes?* [radijski posnetek] Ljubljana: RTV Slovenija. Predvajano na Radiu Slovenija, 1. program, 27. apr. 2017 ob 17.00.

Simona ZAVRATNIK, Iztok ŠORI, 2016: Od »Nesimo jih vun!« k zamolku ulice: Diskusija o kriminalizaciji uporov in premiku k družbi nadzora. *Družboslovne razprave* XXXII/82. 13—32.

↖ Renato Jenček, Aljoša Koltak, Blaž Setnikar, Peter Musevski in Lučka Počkaj

Nagrada občinstva na mednarodnem festivalu Zlati lev v Umagu za *Helverjevo noč*

Uprizoritev sodobne drame poljskega dramatika Ingmarja Villqista *Helverjeva noč* v režiji Alena Jelena in koprodukciji naše hiše in ŠKUC gledališča je na festivalu Zlati lev v Umagu prejela povprečno oceno 5 in s tem nagrado občinstva. Strokovna žirija je zapisala, da je predstava dobila najvišjo povprečno oceno v sedemnajstletni zgodovini festivala.
Na sklepni slovesnosti je Darja Reichman v lucidnem nagovoru ob prejemu nagrade poudarila, da je »publika vselej najboljša žirija«.

↖ Darja Reichman, Blaž Setnikar, foto: Nada Žgank

Javni zavod Prešernovo gledališče Kranj
Glavni trg 6, 4000 Kranj
Telefon: +386 (0)4 280 49 00
Faks: +386 (0)4 280 49 10
E-pošta: pgk@pgk.si
www.pgk.si
Blagajna: +386 (0)4 20 10 200,
blagajna@pgk.si
Blagajna je odprta od ponedeljka do petka od 10.00 do 12.00, ob sobotah od 9.00 do 10.30 ter uro pred pričetkom predstav. O morebitnih spremembah programa vas bomo obvestili v dnevnem časopisju, po elektronski pošti ali na spletni strani Prešernovega gledališča Kranj.

Direktorica:
Mirjam Drnovšček, +386 (0)4 280 49 12,
mirjam.drnovscek@pgk.si
Dramaturginja in vodja umetniškega oddelka:
Marinka Poštrak, +386 (0)4 280 49 16,
marinka.postrak@pgk.si
Marketing in odnosi z javnostjo:
Milan Golob, +386 (0)4 280 49 18,
info@pgk.si
Koordinator programa in organizator kulturnih prireditev:
Robert Kavčič, +386 (0)4 280 49 13,
robert.kavcic@pgk.si
Računovodkinja:
Anja Pohlin, +386 (0)4 280 49 15,
anja.pohlin@pgk.si
Tehnični vodja:
mag. Igor Berginc, +386 (0)4 280 49 30,
igor.berginc@pgk.si
Poslovna sekretarka:
Gaja Kryštufek Gostiša, +386 (0)4 280 49 00, pgk@pgk.si
Blagajničarka:
Neja Grošelj, +386 (0)4 20 10 200,
blagajna@pgk.si

Oblikovalec maske in frizer: Matej Pajntar
Garderoberka: Bojana Fornazarič
Inspicient: Ciril Roblek
Inspicient in odrski delavec: Jošt Cvikl
Lučni mojster: Bojan Hudernik
Tonski mojster: Robert Obed
Mizarja in odrska tehnika:
Robert Rajgelj, Simon Markelj
Oskrbnik: Boštjan Marčun
Čistilka: Bojana Bajželj

Igralski ansambel:
Vesna Jevnikar, Peter Musevski,
Vesna Pernarčič, Darja Reichman,
Miha Rodman, Blaž Setnikar, Vesna Slapar,
Aljoša Ternovšek, Borut Veselko

Svet zavoda:
mag. Igor Berginc, Joško Koporec,
Alenka Primožič, Peter Šalamon,
Drago Štefe

Strokovni svet:
Alenka Bole Vrabec *(predsednica)*,
Alen Jelen, Darja Reichman, Marko Sosič,
Borut Veselko

Gledališki list javnega zavoda Prešernovo gledališče Kranj
Sezona 2017/18, uprizoritev 1

Zanj: Mirjam Drnovšček
Odgovorna urednica: Marinka Poštrak
To številko uredili:
Alja Predan in Marinka Poštrak
Lektor: Jože Volk
Fotografije: Uroš Hočevar
Oblikovanje: Studio Kruh (Gašper Uršič,
Anže Jesenovec, Gregor Makovec)
Tisk: Peter Oman
Naklada: 1000 izvodov
Kranj, Slovenija, september 2017

Slovensko ljudsko gledališče Celje
Gledališki trg 5, 3000 Celje

Upravnica: mag. Tina Kosi
Svetovalec upravnice: dr. Borut Smrekar
Dramaturginji: Tatjana Doma, Alja Predan
Lektor: Jože Volk
Tehnična vodja: Miha Peperko, Miran Pilko

Vodja programa: Jerneja Volfand
Telefon: +386 (0)3 4264 214
Telefaks: +386 (0)3 4264 206
E-naslov: jerneja.volfand@slg-ce.si

Vodja marketinga in odnosov z javnostmi: Tilen Naraks
+386 (0)3 4264 205 in +386 (0)51 651 821
E-naslov: tilen.naraks@slg-ce.si

Blagajna
Informatorka-organizatorka: Urška Zimšek
Strokovna delavka: Jerica Vitez
Telefon: +386 (0)3 4264 208
E-naslov: blagajna@slg-ce.si
(Blagajna je odprta vsak delavnik od 9.00 do 12.00 in od 15.00 do 18.00 ter uro pred začetkom predstav.)

Tajništvo
Vodja uprave: Lea Toman
Telefon: +386 (0)3 4264 202
Telefaks: +386 (0)3 4264 220
E-naslov: tajnistvo@slg-ce.si
Centrala: +386 (0)3 4264 200
Spletna stran: www.slg-ce.si

Svet SLG Celje:
mag. Alenka Obrul, Zlatka Šošterič,
Erik Safran (*predsednik*), Primož Pogelšek
(*namestnik predsednika*), Manja Vadla

Strokovni svet SLG Celje:
Simon Mlakar (*predsednik*),
mag. Milena Čeko Pungartnik,
Mojca Majcen, dr. Anton Šepetavc,
Minca Lorenci, Uroš Gorjanc

Ustanovitelj SLG Celje je Mestna občina Celje.
Program gledališča finančno omogoča Ministrstvo za kulturo RS.

↖ Renato Jenček, Igor Žužek, Blaž Setnikar, Lučka Počkaj, Vesna Pernarčič in Aljoša Ternovšek

prešernovo gledališče kranj

Program gledališča financirata

MESTNA OBČINA KRANJ

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Za pomoč se zahvaljujemo

triglav

KONTROLA ZRAČNEGA PROMETA SLOVENIJE

Hotel Creina

TAMTAM

AMICUS

hiša LAYER

Medijski partnerji

Gorenjski Glas

RADIO KRANJ

RadioSora

Ostali

SIGLEDAL.ORG

Slovensko Ljudsko Gledališče Celje

Sponzorji SLG Celje

VEČER
nov dan. nov večer.

premena

LAŠKO

glavni medijski pokrovitelj

Partnerji SLG Celje

city center
Vse najboljše

mediaspeed.net
press • photo • video

kavarna 42
v najboljšimi sladokedi Pri Nejcu

BIRO 11

NATIONAL GEOGRAPHIC SLOVENIJA

SVET KNJIGE
prvi slovenski knjižni klub

ŠTAJERSKI VAL

THERMANA
Laško

televizija celje

Optika Salobir Celje

Pekarna Geršak

Kompas Celje

Lekarna Hus

Mladinska knjiga Celje

Osrednja knjižnica Celje

NYC Broadway Fashion

Z vašo pomočjo smo še uspešnejši. Hvala!

www.pgk.si